

ŘEHOŘ MOLER ČINÍ POSLEDNÍ VŮLI A POROUČÍ SYNŮM BERNARDINOVÍ A VÁCLAVOVÍ PO 500 ZLATÝCH A SVÉ ŽENĚ ANNĚ DŮM, SKLEP, SLADOVNU A KLENOTY; KDYBY BERNARDIN CHTĚL STUDOVAT, MÁ MU MATKA DÁVAT 18 HŘIVEN; DĚDIČNÁ VES ČERTORYJE A PŮL SLUŽINA, ÚROKY Z RADNICE PODLE PORUČENSTVÍ WEIGLOVA PATŘÍ MARKÉTĚ, JEHO TCHYNI, A PO JEJÍ SMRTI ŘEHOŘOVĚ MANŽELCE A JEHO DĚTEM; K JEHO POZŮSTALOSTI PATŘÍ VES ČECHOVICE, PŮL SLUŽINA, DUBANY A SKALIČKA, CELKEM 767 1/2 ZLATÝCH A 20 GROŠŮ ŠIR. A 70 HŘIVEN; SKLEP (KRÁM?) A SUKNO 500 ZLATÝCH A SLADOVNA 100 ZLATÝCH; DLUŽNÍ POHLEDÁVKY ČINÍ 400 ZLATÝCH; PORUČNÍKY ČINÍ MIKULÁŠE ERLHAUPTA, KMOTRA, A HANUŠKA LINKA

11. února 1466

Státní okresní archiv Olomouc, Archiv města Olomouce, Knihy 1540, f. 195v

Přepis: „Testamentum Gregorii Moler. Anno domini 1466 feria III post Scolasticę Gregorius Moler učinil jest poručenství a svú poslední vůli, kteréžto svú vlastní rukú popsal v přítomnosti Hanuška Linka, Stanislava Kazemprota, Jakuba konváře a Jana měšckého písaře, jenž jest z jeho poručenství vypsal i ústně tak seznal. Item najprve vyznal jest, že což má zboží, má nejvíce na všech na Čihovicích 411 zl. a 12 širokých gr. Item na vsi Služině polovici 242 1/2 zl. a matka ženy mé má druhú polovici. Item na vsi Dubanech 114 zl. a 8 širokých gr. Item na vsi Skalička 70 hř. peněz drobných, summa toho činie 767 1/2 hř. den. Item počtel sklep a sukna najmen za 500 zl. Item dluhy, kteříž jemu povinovati jsú, za 400 zl. Item sladovni za 100 zl. Z tej sumy svrchupsanej poručil synům svým Bernardinovi a Václavovi každému po 500 zl. Item paní Anně, ženě své, poručil duom, sklep sladovni i to všechno, což jest v sklepě i v domě s klenoty i se vším zbožiem mohovitým i nemohovitým, ničehuož

za vytyhlyte tot den obzenaj...
omdujz žime...
ruš žime...
furn mgra...
die rano...
22

Testamentum Gregorii moler

Anno domini 1466 feria III post Scolasticę Gregorius moler učinil jest poručenství a svou poslední vůli. Kteréto svou vlastní rukou popsal v přítomnosti Hanuška Linka, Stanislava Kazemprota, Jakuba konváře a Jana měšckého písaře, jenž jest z jeho poručenství vypsal v ústě tak seznal. Item najprve vyznal jest, že což má zboží, má nejvíce na všech na Čihovicích 411 zl. a 12 širokých gr. Item na vsi Služině polovici 242 1/2 zl. a matka ženy mé má druhú polovici. Item na vsi Dubanech 114 zl. a 8 širokých gr. Item na vsi Skalička 70 hř. peněz drobných, summa toho činie 767 1/2 hř. den. Item počtel sklep a sukna najmen za 500 zl. Item dluhy, kteříž jemu povinovati jsú, za 400 zl. Item sladovni za 100 zl. Z tej sumy svrchupsanej poručil synům svým Bernardinovi a Václavovi každému po 500 zl. Item paní Anně, ženě své, poručil duom, sklep sladovni i to všechno, což jest v sklepě i v domě s klenoty i se vším zbožiem mohovitým i nemohovitým, ničehuož

nevynímajice, bez příkazy a naříkání bratra mého Vincencia i všech přátel svých i sice od každého tak, aby ona dětom mým diel jejich svrchupsaný zpravila a je chovala až do let rozumných. Pakli by pán buoh smrti neuchoval ženy mé, tehda aby matka ženy mé děti mé chovala a tak učinila, jakož dotčeno jest. Pakli by pán buoh obú smrti neuchoval, tehda nemá děti žádnému poručiti bez vědomie a vuole mých poručníkuov. A jestliže by pán buoh kterého dietěte smrti neuchoval, tehda aby s jednoho na druhého (dědictví) spadlo. Pakli by oba umřeli, tehda na mater a svekruši svú. A jestliže by která škoda se stala buďto na

smrti neuchoval ženy mé tehda aby matka ženy mé děti mé chovala a tak učinila, jakož dotčeno jest. Pakli by pán buoh obú smrti neuchoval, tehda nemá děti žádnému poručiti bez vědomie a vuole mých poručníkuov. A jestliže by pán buoh kterého dietěte smrti neuchoval, tehda aby s jednoho na druhého (dědictví) spadlo. Pakli by oba umřeli, tehda na mater a svekruši svú. A jestliže by která škoda se stala buďto na smrti neuchoval ženy mé tehda aby matka ženy mé děti mé chovala a tak učinila, jakož dotčeno jest. Pakli by pán buoh obú smrti neuchoval, tehda nemá děti žádnému poručiti bez vědomie a vuole mých poručníkuov. A jestliže by pán buoh kterého dietěte smrti neuchoval, tehda aby s jednoho na druhého (dědictví) spadlo. Pakli by oba umřeli, tehda na mater a svekruši svú. A jestliže by která škoda se stala buďto na

zemi aneb v městě, aby toho spolu škodovali. A jestliže by Bernardinus chtěl sie učiti v koleji, aby jemu matka jeho Anna z Čihovic dávala na to učenie na pomoc 18 hřiven. Pakli by se učiti nechtěl, tehda aby jemu nic nedávala, než aby jeho chovala jako druhé dietě. Item ves Črtoryje dědičná s příslušenstviem, puol Služina, činš na rathauzi, to všechno podle poručenství pana Hanuše Weigle, otce jich, paní Margretha, matka jich, držeti má a po její smrti má na dceru její, manželku jeho Annu a na jejich děti spadnutí a od toho dielu nemaji Bernardina odlučovati, neb tak umluveno jest, a to jest šife v poručenství pana

reigle v měšckých knihách popsáno. A na to mám dvě dobré vuoli na dvě lístech pargamenových. Item k svatému Mauriciemu na stavenie poručil jest 10 hř. Item díel bratra svého vypravil jest i také což jest tetky jeho Barbory, a to jest šíře v městckých knihách popsáno. Item k svatému Bernardinu do kuchyně 10 hř., a když by umieral, aby jemu hned žaltář čtli

s velikým konduktem a se 30 mšemi. Item chudým nuzným 10 postavuov sukna. Item 10 hř. vikářóm do bratrstvie na hrad a tu má ležeti. Poručníky toho všeho učinil jest mocně Mikuláše Erlhaupta, kmotra svého, a Hanuška Linka a doufá jim jako dobrým lidem, že nad jeho ženú a dětmi pravě učinie a také mateři staré a že jim radni a pomocni budú v čemž jich potřebovati budú. Actum

tempore Stanislai Škoch, magistri civium, Schonhanus, Wenceslai Krener, Johannis Link, consulum ceterorumque juratorum, sigillatum etc."

Nepublikováno.

15

MERKY OLOMOUCKÝCH MĚŠŤANŮ V LETECH 1400–1550

Karel Žurek

Velmi osobitou a zároveň nesmírně zajímavou kapitolu měšťanské heraldiky tvoří značky z lomených a křížených čar, někdy v kombinaci s iniciálami, které se nazývají merky. Jejich název vznikl odvozením z podstatného jména „die Hausmarke“, které v německy mluvících zemích tyto značky obecně označuje.

Merky jsou figurami složenými z čistě geometrických tvarů. Je jistě nesmírně obtížné objektivně posoudit všechny vlivy a podněty, které po staletí jejich vývoj formovaly. Významnou roli nepochybně hrála magie a mystika a také lze sotva považovat za náhodu, že některé merky mají velmi blízko k astrologickým znakům i astronomickým symbolům a že organizace kamenických hutí a některých bratrstev vědomě obsahovaly principy, interpretované v minulém století i v odborné literatuře bohužel až příliš romanticky. Je velmi obtížné určit, jak se rozšířilo užití merk v našich zemích, ale jako nejpravděpodobnější se nabízí, že tento zvyk si ze své vlasti přineslo německé měšťanské obyvatelstvo. Především pro Moravu pak nelze opomenout ani výrazný vliv Slezska.

Měšťanské znaky, mezi které tyto značky zařazujeme, se u nás poprvé objevují kolem poloviny 14. století, v době, která měšťanskému stavu přinesla první sociální vzestup. Sílicí ekonomický vliv a s ním související společenská prestiž, snaha získat privilegované postavení ve městě, to vše doprovázel i růst sebevědomí, moci, vážnosti a právního uvědomění měšťanů, kteří kupříkladu cestou koupě venkovského statku cílili do řad nižší šlechty a v souvislosti se svou nobilitací získávali šlechtický znak. Ti, jimž se takový vzestup nezdařil a kteří nebyli bez ambicí, položili alespoň svoji značku-merku na štít a použili dalších doprovodných součástí znaku jako klenotu a přikryvadle, aby i vnějškově připodobnili osobní znak s merkou znakům šlechtickým. Merka tak plnila roli osobního znamení, byla heraldizována.

Ve rané fázi vývoje merky označovaly osobu nebo rod, osobní majetek nebo výrobek. Jedinečná merka byla spojena s konkrétní osobou a přímo zastupovala nositele na pečeti, náhrobcích, portálech či řemeslných výrobcích. Zároveň však mohla označovat vlastníka majetku nebo sloužila jako ochranná známka na zboží. Užití značky bylo motivováno i ryze praktickými potřebami měšťanů.

V 15. století vlastnila převážná část příslušníků měšťanského stavu jednoduché merky, tvořené z lomených a zkřížených čar. Později v 16. století můžeme na značkách sledovat větší podíl písma – osobní znamení tvořila v tomto období vlastní značka kombinovaná s monogramem nositele.

Osobní měšťanská znamení-merky jsou významným, ale doposud neprávem přehlíženým zdrojem historického poznání. Jejich studium a vzájemné srovnávání z hlediska uměleckého, historického ale i časového a teritoriálního, může velkou měrou rozšířit okruh poznatků z oblasti měšťanské heraldiky.

Literatura: Žurek 1992.